

დარღვეული ვალდებულება — ამ ვალდებულების შესრულებაში. პირგასამტეხლოს ოდენობის განსაზღვრისას ყურადღება ექცევა რამდენიმე გარემოებას. მათ შორის: ა) პირგასამტეხლოს, როგორც სანქციის ხასიათის მქონე ინსტრუმენტის ფუნქციას, თავიდან აიცილოს დამატებით ვალდებულების დამრღვევი მოქმედებები; ბ) დარღვევის სიმძიმესა და მოცულობას და კრედიტორისათვის წარმოქმნილი საფრთხის ხარისხს; გ) ვალდებულების დამრღვევი პირის ბრალეულობის ხარისხს; დ) პირგასამტეხლოს ფუნქციას, მოიცვას თავის თავში ზიანის ანაზღაურება. პირგასამტეხლოს ოდენობაზე მსჯელობისას გასათვალისწინებელია მოვალის მიერ ვალდებულების შესრულებლობის ხანგრძლივობა.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო პალატა მიიჩნევს, რომ საკასაციო საჩივარი უნდა დაკმაყოფილდეს ნაწილობრივ, კერძოდ, მოწინააღმდეგე მხარეს კასატორის სასარგებლოდ უნდა დაეკისროს საიჯარო ქირის სახით — 2860 აშშ დოლარის, ხოლო პირგასამტეხლოს სახით კი, 1304,16 აშშ დოლარის გადახდა, დანარჩენ ნაწილში გასაჩივრებელი განიხილება, აგრეთვე საოქმო განიხილება უნდა დარჩეს უცვლელად.

მარიამ ლაბარტყავა

მთხოვნის დაკმაყოფილების მიზნით უძრავი ნივთების იძულებით აუქციონზე რეალიზაცია, როგორც კრედიტორის მიერ კეთილსინდისიერებისა და გულისხმიერების მოვალეობის დამრღვევი ქმედება

სკ-ის მე-8, 115-ე, 412-ე მუხლები

საქართველოს უმენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 29 ივნისის გადაწყვეტილება №ას-1338-1376-2014

I. ფაქტობრივი გარემოებები

2010 წლის 16 დეკემბერს მოსარჩელესა და მოპასუხეს, რომელიც წარმოადგენდა ერთ-ერთ კომერციულ ბანკს, შორის გაფორმდა ხელშეკრულება „გენერალური საკრედიტო ხაზის შესახებ“. ხელშეკრულების მოქმედების ვადად განისაზღვრა 240 თვე, ხოლო თანხის მოცულობა და ვალუტა შეადგენდა 1,000,000 აშშ დოლარს, ან მის ექვივალენტს სხვა ვალუტაში. გენერალური ხელშეკრულების ფარგლებში 2010 წლის 16 დეკემბერს მხარეებს შორის დაიდო „საკრედიტო ხელშეკრულება“, რომლის საფუძველზე კლიენტმა გაიცა კრედიტი - 375,000 აშშ დოლარის ექვივალენტი ლარში, 50 თვის ვადით და კრედიტის დაფარვის დროდ განისაზღვრა 2015 წლის 16 თებერვალი. ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად იპოთეკით დაიტვირთა ქ. თბილისში მდებარე ბინა და ქ. ქუთაისში მდებარე ნაკვეთი. მოსარჩელემ დაარღვია მოპასუხის წინააღმდეგ ნაკისრი საკრედიტო ვალდებულება. 2012 წლის 18 მარტს მოპასუხის მოთხოვნის საფუძველზე მოსარჩელის მიმართ გაიცა ორი სააღსრულებო ფურცელი, რომლებითაც აღსასრულებელი ვალდებულების მოცულობა განისაზღვრა 308,723.01 აშშ დოლარით. სააღსრულებო ფურცლების აღსრულების მიზნით დაიწყო სააღსრულებო წარმოება.

2012 წლის 29 ივლისს მოპასუხეს „სხვა“ ბანკმა წერილობით აცნობა, რომ მოსარჩელეს დაუმტკიცა სესხი, მო-

სარჩელესა და მოპასუხეს შორის გაფორმებული კრედიტის დაფარვის მიზნით. აღსრულების ეროვნული ბიუროს შეფასების სამსახურის მიერ იპოთეკით დატვირთული ქონება N1 შეფასდა: 983 000 აშშ დოლარად (1 622 000 ლარი), ხოლო ქონება N2 - 105 000 აშშ დოლარად (174 000 ლარი). იძულებითი აუქციონის შედეგად ქონება N1 გაიყიდა 486 600 ლარად, ხოლო ქონება N2 - 127 020 ლარად. ორივე ქონება შეიძინა მოპასუხემ. მოსარჩელემ ქონება N1 მოპასუხისგან გამოისყიდა 486 000 ლარად.

II. სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

სააპელაციო სასამართლომ თავის გადაწყვეტილებაში მიუთითა, რომ მოსარჩელის მიერ წარდგენილი სასესხო ვალდებულების შესრულების ალტერნატივა არ გულისხმობდა ვალდებულების შესრულებას. წერილი მხოლოდ ინფორმაციული ხასიათის იყო და შემოიფარგლებოდა მოსარჩელეებისათვის სამომავლოდ სესხის გაცემის შესაძლებლობის დადასტურებით, კონკრეტული პირობის არსებობის შემთხვევაში. სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ მოსარჩელემ დაარღვია ვალდებულება და მოპასუხეს სრული უფლება ჰქონდა, განეხორციელებინა იძულებითი აღსრულება. შესაბამისად, სააპელაციო სასამართლომ მოპასუხის ქმედებაში ვერ ამოიკითხა მოსარჩელისათვის ზიანის მიყენების ფაქტი.

სააპელაციო სასამართლოს არ უმსჯელია სამოქალაქო კოდექსის მე-8 მუხლის და მე-15 მუხლის შემადგენლობაზე, სამოქალაქო უფლების განხორციელების მართლზომიერებაზე, უფლების გამოყენების ობიექტურ და სუბიექტურ კრიტერიუმებზე. სააპელაციო სასამართლომ ასევე შეფასების მიღმა დატოვა, არსებობდა თუ არა კრედიტორის მხრიდან მოვალისთვის ზიანის მიყენების მიზანი. შესაბამისად, პირველი და მეორე ინსტანციის სასამართლოს მიერ ჩამოყალიბებული მსჯელობა არასრულია და არ არის გამოკვლეული საქმისთვის არსებითად მნიშვნელოვანი გარემოებები.

უმენაესმა სასამართლომ გადაწყვეტილებაში მიუთითა, რომ წარდგენილი ფაქტობრივი გარემოებების საფუძველზე დგინდებოდა მსესხებლის უძრავი ქონების იპოთეკით დატვირთვის ფაქტი, სასესხო ვალდებულების უზრუნველსაყოფად.

სასამართლომ თავის გადაწყვეტილებაში განმარტა, რომ მოსარჩელის საქმიანობის არსიდან გამომდინარე, კომერციული ბანკის, როგორც საკრედიტო დაწესებულების უპირველეს ინტერესს წარმოადგენს ფულის, და არა - იპოთეკით დატვირთული უძრავი ქონების საკუთრებაში მიღება.

მოსარჩელემ მოპასუხეს „სხვა“ ბანკის წერილის მეშვეობით შესთავაზა სასესხო ვალდებულების შესრულების ალტერნატივა. სასამართლომ მნიშვნელოვნად ჩათვალა, შეეფასებინა კრედიტორისათვის მიწოდებული შეთავაზების მიზნობრიობა და რეალურობა (სანდოობა), გამომდინარე იქიდან, რომ ხელშეკრულებით მხარეთა შორის, მით უფრო, საკრედიტო დაწესებულებასა და კლიენტს შორის ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობის დამყარება ყოველთვის უკავშირდება პრემიუმფციას, რომ ვალდებულება შესრულდება დადგენილი წესის დაცვით.

სასამართლომ მიიჩნია, რომ საკრედიტო დაწესებულება „სხვა“ ბანკი წარმოადგენდა ქართულ საკრედიტო სივრცეში დამკვიდრებულ, რენომირებულ იურიდიულ პირს და არა - გაურკვეველი რეპუტაციის მქონე სუბიექტს. შესაბამისად, შეთავაზება ვალდებულების შესრულების შესახებ ვერ იქნებოდა აღქმული, როგორც ქონების იძულებით აუქციონზე

რეალიზაციისათვის ხელშეშლის, ან/და აღსრულების გაჭიანურების მცდელობა.

აღნიშნული შეფასებიდან გამომდინარე სასამართლო განიხილავს კონკრეტულ შემთხვევაში კრედიტორის მიერ კეთილსინდისიერებისა და გულისხმიერების ვალდებულების დაცვის საკითხს.

საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ ზოგადად მართლწესრიგი სამართლის სუბიექტთა ქცევის წესს აფუძნებს კეთილსინდისიერების პრინციპს და ამავდროულად, ამ პრინციპს ნორმატიულ კონცეფციად განიხილავს. იგი თანამედროვე სამართლის, ფილოსოფიისა და ბიზნესის ერთ-ერთი ფუძემდებლური პრინციპია.

მე-8 და 361-ე მუხლები მთელი სამოქალაქო ბრუნვის ქვეკუთხედაა. აღნიშნული ნორმები საშუალებას იძლევა, ნებისმიერი ურთიერთობა სამართლებრივი თვალსაზრისით შეფასდეს. კერძო სამართლებრივ ურთიერთობათა კეთილსინდისიერად წარმართვის ვალდებულებას სამოქალაქო კოდექსის არაერთი ნორმა პირდაპირ ადგენს, ხოლო ნორმათა უმრავლესობა, მიუხედავად იმისა, რომ პირდაპირ არ უთითებს მასზე, მაინც მას ეფუძნება. კეთილსინდისიერების პრინციპის ძირითადი ფუნქცია ურთიერთობის მონაწილეთა ინტერესების არა დაპირისპირება, არამედ - მათი სოლიდარობაა, რაც ნორმალური სამოქალაქო ბრუნვის საფუძველია. კეთილსინდისიერება არა მარტო უფლების დაფუძნების, არამედ მოვალეობის შესრულების ვარაუდიცაა.

კეთილსინდისიერების ზემოაღნიშნული ფუნქციებიდან გამომდინარეობს, რომ ნებისმიერ ვალდებულებით-სამართლებრივ ურთიერთობაში, კრედიტორს არ შეუძლია უარი თქვას მოვალის მიერ ვალდებულების შესრულების მცირე ხელშეწყობაზე, მაშინ, როდესაც მოვალეს კრედიტორის მხრიდან ესაჭიროება ასეთი ხელშეწყობა მასზე ნაკისრი ვალდებულების ჯეროვნად შესრულებისათვის.

სააპელაციო სასამართლო განმარტავდა, რომ სადავო შემთხვევაში მოპასუხის მიერ უძრავი ქონების აუქციონზე რეალიზაცია განაპირობა მსესხებლის მიერ საკრედიტო ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების დარღვევამ, რაც თავისთავად გამორიცხავდა ზიანის ანაზღაურების მავალდებულებელი გარემოებების არსებობას., საკასაციო პალატამ არ გაიზიარა აღნიშნული მსჯელობა და განმარტა, რომ მესამე პირის მიერ კრედიტორისათვის დავალიანების სრულად დაფარვის შეთავაზება გამორიცხავდა კრედიტორის მიერ დაკმაყოფილების უკიდურესი ზომის გამოყენებას - უძრავი ქონების რეალიზაციას, თეორიულადაც კი. ეს კი გამორიცხავდა მოპასუხის პოზიციის მართებულობას.

საკასაციო პალატის მოსაზრებით, კეთილსინდისიერების პრინციპიდან გამომდინარე, ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობის მონაწილე მხარეთა თანამშრომლობა, მეორე მხარის ინტერესების გათვალისწინება, მეორე მხარის უფლებებისა და ქონებისადმი განსაკუთრებული გულისხმიერების გამოჩენა (სამოქალაქო კოდექსის 316-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად) საჭიროა ამ ურთიერთობის ნორმალურად განვითარებისათვის. ასეთ შემთხვევაში, ორივე მხარე იქნება კმაყოფილი: კრედიტორი - ვალდებულების შესრულების მიღებით, ხოლო მოვალე - ვალდებულებისაგან გათავისუფლებით.

ისეთ პირობებში, როდესაც კრედიტორი ქონების აუქციონზე რეალიზაციის განმაპირობებელ გარემოებად სესხის გადაუხდელობას მიიჩნევს, ხოლო თავის მხრივ, მოვალე კრედიტორის ამ გადაწყვეტილებით მიღებულ ზიანზე აპელირებს, სასამართლოს შეფასების მთავარი საგანია, იყო

თუ არა კონკრეტულ სიტუაციაში კრედიტორის ქმედება ნაკარნახევი ობიექტური აუცილებლობით და თუ არ იყო, მიაღდა თუ არა ზიანი მოვალეს კრედიტორის ამგვარი ქმედებით. ცალსახაა, რომ საკრედიტო ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულება დაირღვა, ხოლო ბანკის მოლოდინი ხელშეკრულების გაფორმების მიმართ მდგომარეობდა მის ჯეროვან შესრულებაში. თუმცა, საქმის გარემოებათა ერთობლიობაში შეფასებით სასამართლომ მიიჩნია, რომ ბანკის ქმედება ვერ იქნებოდა მიჩნეული კეთილსინდისიერ ქმედებად. ბანკის ინტერესს წარმოადგენდა ფულადი ვალდებულების შესრულება. იმ პირობებში, რომ ბანკს ფულადი ვალდებულების შესრულების შესახებ წერილობით მიეწოდა შეთავაზება, ბანკს, როგორც საკრედიტო დაწესებულებას, კლიენტის ინტერესებიდან გამომდინარე, ევალებოდა გულისხმიერი დამოკიდებულების გამოჩენა და საბანკო დავალიანების დაფარვის რამდენიმე ვარიანტიდან კლიენტისათვის ყველაზე ხელსაყრელი და ოპტიმალური შემთხვევის ამორჩევა..

III. კომენტარი

სასამართლომ განმარტა, რომ მართალია, „სხვა“ ბანკის“ წერილი პირდაპირ არ ავალდებულებდა მოპასუხეს, შეეწყვიტა სააღსრულებო პროცედურები, თუმცა საკრედიტო დაწესებულების ქცევის მართლზომიერების შეფასებისას განმსაზღვრელ კრიტერიუმად გვევლინება სახელშეკრულებო ურთიერთობის მონაწილის მიერ კეთილსინდისიერებისა და მეორე მონაწილის უფლებებისა და ქონებისადმი განსაკუთრებული გულისხმიერების ვალდებულებების შესრულების ფაქტი. მოცემულ შემთხვევაში არ იკვეთებოდა აუცილებლად იპოთეკის საგნების რეალიზაციით მოთხოვნის დაკმაყოფილების უპირატესი ინტერესი. ბანკს შეეძლო რეალიზაციისათვის საჭირო მთელი რიგი პროცედურებისა და დამატებითი ხარჯებისათვის გვერდის ავლით, უფრო მოკლე დროში დაეკმაყოფილებინა საკუთარი მოთხოვნა მესამე პირისაგან ფულადი ვალდებულების შესრულებაზე შეთავაზების მიღებით. შესაბამისად, სასამართლომ მიიჩნია, რომ მოპასუხის მიერ დაირღვა კეთილსინდისიერებისა და გულისხმიერების პრინციპი.

საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ მოცემულ საქმეზე დადგენილი კონკრეტული ფაქტობრივი გარემოებები იძლეოდა საკმარის საფუძველს ვარაუდისათვის, რომ მოპასუხის მიერ უძრავი ნივთების აუქციონზე რეალიზაციის, როგორც მოთხოვნის დაკმაყოფილების უკიდურესი ფორმის გამოყენება შეფასებულიყო უფლების ბოროტად გამოყენებად, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 115-ე მუხლის შესაბამისად. თუმცა, უნდა აღინიშნოს რომ უზენაეს სასამართლოს არ უმსჯელია 115-ე მუხლის შემადგენლობაზე და მსჯელობის არსებითი ნაწილი დაუთმო ქმედების კეთილსინდისიერების შეფასებას.

ამდენად, მოსარჩელის სასარჩელო მოთხოვნას წარმოადგენდა მიყენებული ზიანის ანაზღაურებას. სამოქალაქო კოდექსის 412-ე მუხლის შესაბამისად, ანაზღაურებას ექვემდებარება მხოლოდ ის ზიანი, რომელიც მოვალისათვის წინასწარ იყო სავარაუდო და წარმოადგენდა ზიანის გამოწვევი მოქმედების უშუალო შედეგს. ნიშანდობლივია ისიც, რომ ნორმის დანაწესით მოვალეს არ შეიძლება დაეკისროს იმის ანაზღაურება, რისი გათვალისწინებაც მას წინასწარ არ შეეძლო.

სასამართლოს განმარტებით, მაშინ როდესაც დადგინდა მოპასუხის მიერ კეთილსინდისიერების, გულისხმიერებისა

და უფლების ბოროტად გამოყენების აკრძალვის დარღვევა, აუცილებელია დადგინდეს სამოქალაქო კოდექსის 412-ე მუხლის შემადგენლობის ნიშნების არსებობა. მოპასუხისათვის ზიანის ანაზღაურების ვალდებულების დასაკისრებლად აუცილებელია დადგინდეს, რომ მოპასუხეს წინასწარ შეეძლო ევარაუდა მის მიერ განხორციელებული ქმედებით მეორე მხარისათვის ზიანის მიყენების შესაძლებლობა. საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ გასაჩივრებული

გადაწყვეტილების კანონიერების შემოწმება შეუძლებელია, ვინაიდან სააპელაციო სასამართლოს არ დაუდგენია დავის გადაწყვეტისათვის არსებითი მნიშვნელობის მქონე (მტკიცების საგანში შემავალი) ფაქტობრივი გარემოებები სავარაუდო ზიანთან დაკავშირებით და საქმე დაუბრუნა სააპელაციო სასამართლოს ხელახლა განსახილველად.

ანა ავლაძე